

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

CATHOLIC RELIEF SERVICES

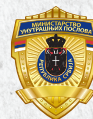
ЧОВЕКОЉУБЉЕ
ДОБРОТВОРНА ФОНДАЦИЈА
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

Јачање отпорности на природне катастрофе и унапређење стратегије приправности - **PREPS**

ВОДИЧ ЗА ПОНАШАЊЕ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА

Шта (не) чинити у случају

ПОЖАРА
ПОПЛАВА
ЗЕМЉОТРЕСА
КЛИЗИШТА И ОДРОНА
И ЕКСТРЕМНИХ
ВРЕМЕНСКИХ
УСЛОВА

Израда ове брошуре омогућена је пројектом **Јачање одпорности на природне катастрофе и унапређење сигурности приравности – ПРЕПС** и реализована је у партнерству са Сектором за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова Републике Србије

О пројекту

Водич за понашање у ванредним ситуацијама настао је као резултат кампање подизања свести о смањивању ризика од природних катастрофа коју Каритас Србије спроводи у оквиру **Пројекта за повећање отпорности на природне катастрофе и унапређење сарадње и управљивости (ПРЕПС)**. Пројекат се спроводи у Србији и Босни и Херцеговини (у укупно 14 градова и општина), финансира га Агенција САД за међународни развој (USAID), док је имплементациони партнер CRS (Catholic Relief Services). У Србији пројекат реализују Каритас Србије и Човекољубље у 8 градова и општина, који су процењени као локалитети са високим степеном ризика од настанка природних катастрофа. ПРЕПС је подржао заједнице и општине да међусобно сарађују и покрећу иницијативе за управљање катастрофама, у циљу повећања отпорности на нивоу општина, заједница и домаћинстава.

У оквиру ПРЕПС пројекта, Каритас Србије је у сарадњи са локалним самоуправама реализовао бројне активности усмерене ка смањивању ризика од природних катастрофа и повећању безбедности локалног становништва. Чишћење корита река које су се изливале, уклањање дивљих депонија које су изазивале пожаре, садња дрвећа, обезбеђивање опреме за системе раног упозоравања, опремање јединица цивилне заштите опште намене, као и ажурирање општинских докумената и планова за смањење ризика од катастрофа, само су неке од реализованих активности.

Пројектне активности су омогућене захваљујући великодушној подршци америчког народа кроз Агенцију САД за међународни развој (USAID). Садржај ове публикације је искључива одговорност Каритаса Србије и не одражава ставове USAID-а, као ни Сједињених Америчких Држава.

Импресум

Име аутора – текст и дизајн
Ана Ђерговић

Име издавача
Caritas Srbije

Власник ауторских права
Caritas Srbije

Дизајн и припрема за штампу
Brain Made doo

Штампа
Brain Made

Тираж
11 000 примерака

Година и месец издавања
2022, Београд

Садржај

О пројекту	3
Пожар	6
Пожари у домаћинствима	7
Шумски пожари	9
Поплаве	11
Земљотрес	14
Како се понашати за време земљотреса?	15
Клизишта и одрони	18
Екстремни временски услови	20
Екстремна врућина – топлотни удар	21
Екстремна хладноћа – снежне олује и смрзавање	22
Олује и удари грома	24
Белешке	26

ПОЖАР

Пожари су честа појава у савременом друштву и представљају неконтролисано сагоревање гориве материје, а такође могу имати катастрофалне последице по живот и здравље људи, материјална и културна добра. Како би овај процес био могућ, неопходно је присуство гориве материје, кисеоника и извора енергије, као и њихов међусобни утицај.

Пожари у домаћинствима

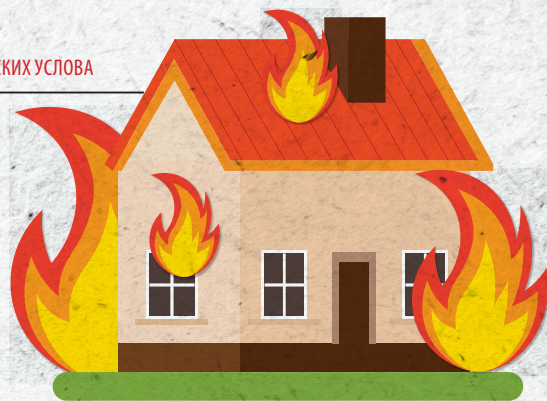
Како их спречиши?

Пожари представљају реалну опасност по све нас, али шта можемо учинити како би спречили њихов настанак?

- ✗ Не остављајте шпорет укључен без надзора;
- ✗ немојте пушити цигарете у кревету;
- ✗ редовно проверавајте електроинсталације, грејна тела и системе;
- ✗ чувајте упаљаче и шибице ван домаћаја деце;
- ✗ немојте користити грејна тела на гас или са отвореним пламеном (камине) у просторијама које имају слабу вентилацију.

Које **мере превенције** можемо предузети?

- ✓ Из подрума, гаража, тавана и слично, уклоните све запаљиве ствари, попут старих часописа, старих амбалажа од хемикалија, као и старог намештаја, гардеробе итд.;
- ✓ противпожарна степеништа и пролазе редовно чистите и обавезно одржавајте проходним, јер то вам је најчешће једини безбедни пут и начин да сачувате свој живот и живот Ваше породице;
- ✓ контролишите ватрогасну опрему, противпожарне апарате, црева и хидранте и одржавајте их у исправном стању;
- ✓ научите да правилно користите (активирате) противпожарни апарат и подучите своје укућане, јер у случају пожара нећете имати времена да прочитате упутство за употребу;
- ✓ научите децу да у случају пожара позову ватрогасно-спасилачке јединице на број **193**;
- ✓ немојте никада бацати неугашени опушак цигарете кроз прозор или са терасе, јер може завршити у соби или на тераси неког од станова испод вашег и изазвати пожар.

Позовите 193 ОДМАХ након што приметите пожар или осетите мирис дима у вашем стану или згради. **Немојте НИКАДА** претпоставити да је то већ неко учинио.

Упутство за понашање

- ✓ Ако у току ноћи приметите пожар, а немате аларм за случај опасности, изађите на терасу или у ходник и **вичите „ПОЖАР“**, како бисте пробудили укућане и/или комшије;
- ✓ натопите крпу или пешкир водом и **прекријте уста и нос**. Уколико је дим почео да испуњава просторију у којој се налазите, чучећи или пузећи је напустите јер ће дим најпре испунити горњи део просторије;
- ✓ уколико је пожар захватио само једну просторију, **затворите врата те просторије и искључите електричну енергију**;
- ✓ **позовите ватрогасце на број 193** и дајте конкретне податке о локацији пожара: адресу, спрат и број стана;
- ✓ уколико је пожар мањег обима, покушајте гашење, а уколико је већег обима, напустите стан/кућу затварајући сва врата за собом. Кисеоник је један од елемената који поспешује процес сагоревања, па ће се због дотока свежег ваздуха пожар врло брзо проширити на цео стан;
- ✓ евакуацију започните тек када сви укућани буду на окупу јер се деца из страха могу сакрити. **Немојте се враћати по кућне љубимце!** Животиње, као и људи, имају инстинкт за преживљавањем, а ватрогасци су обучени и за њихово спасавање;
- ✓ **не користите лифт!** Густ дим који се ослобађа за време пожара садржи многа отровна испарења, а врло брзо може испунити кабину лифта и довести до сигурне смрти услед гушења;
- ✓ уколико нисте непосредно угрожени пожаром, останите иза затворених врата свог стана, јер сте ту најбезбеднији. Пешкире и крпе натопљене водом ставите, на штокове и испред врата, како би спречили продор дима у стан;
- ✓ уколико је спољашњи ваздух чист, изађите на терасу затварајући врата за собом и сачекајте да ватрогасци заврше гашење пожара.

Када **не смемо** користити воду за гашење пожара?

- ✗ Када је пожар на електричним инсталацијама и апаратима, због постојања опасности од струјног удара;
- ✗ У случају запаљеног бензина или уља, јер ове супстанце плутају по површини воде и могу довести до ширења пожара.

Шумски пожари

Шумски пожари су пожари узроковани природним или људским фактором. Под овим појмом не подразумевамо само пожаре који су захватили шумске пределе, већ све пожаре на отвореном који су захватили жбуње, ниско растиње и траву у близини пољопривредних површина и ненасељених и неприступачних подручја. Високе температуре, јак ветар и суво време утичу на настајање и ширење ових пожара који су карактеристични за наше крајеве.

Шумски пожари **могу настати** природним путем, као што је у случају удара грома (најређи тип) и људским деловањем. Пожари које је изазвао човек могу бити:

- *случајни* - услед прегревања машина, варничења и кратког споја;
- *ненамерни* - настају ненамерним паљењем, односно неодговорним понашањем на излетиштима и бацањем запаљивих материјала;
- *ћодмешћуши* - односно намерно изазвани од стране човека.

Спаљивање стрњишта корова је Законом о заштити од пожара строго забрањено!

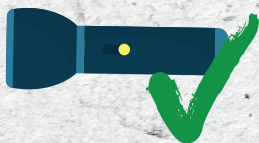
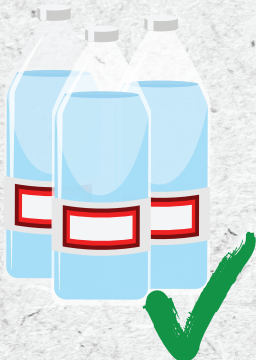
Како смањити ризик од насћанка ћожара?

- ✗ Немојте бацати неугашен опушак цигарете на отвореном простору;
- ✗ водите рачуна о отвореном пламену и забрани пушења приликом извођења жетвених радова;
- ✗ не спаљујте траву, ниско растиње нити смеће на отвореном простору, у урбаним срединама као ни на обрадивим површинама и у близини шума;
- ✗ немојте палити роштиљ на отвореном простору у близини шума или суве траве;
- ✗ не остављајте смеће у шуми;
- ✗ поштујте знаке забране приступа у областима велике опасности од пожара.

Уколико се ваша кућа налази унутар или у близини шумске обласћи било би добро да:

- ✓ одржавате редовно своје двориште, не дозволите да гране додирују зидове куће, нити балконе и кров;
- ✓ посечете ниско растиње и уклоните суву траву, лишће и гранчице у пречнику од 20 метара око куће;
- ✓ запаљиве материје и гориво држите даље од куће;
- ✓ набавите одговарајуће противпожарне апарате и редовно их сервисирајте;
- ✓ обезбедите чесме са дотоком воде, црево довољне дужине да покрије област коју желите да заштитите, као и резервоаре са водом и неелектричну пумпу за воду.

Уколико учистише њожар

- ✓ Одмах **позовите** локалну ватрогасну јединицу на број **193** и пружите јасне информације о својој локацији али и тачној локацији пожара;
- ✓ **описите** која вегетација је захваћена пожаром (жбуње, трава, четинари...)
- ✓ уколико сте у могућности, укажите на **правац кретања пожара**;
- ✓ не прекидајте везу док не дате све неопходне информације.

Уколико њриметише њожар у близини Ваше куће:

- ✓ **не напуштајте кућу** уколико нисте потпуно сигурни да можете безбедно да се склоните;
- ✓ уведите у кућу све чланове породице и кућне љубимце;
- ✓ **затворите сва врата и прозоре**, а затим прекријте штокове и отворе нато-пљеним пешкирима или крпама;
- ✓ са прозора **скините завесе**;
- ✓ намештај померите ка централном делу собе, што даље од прозора;
- ✓ постарајте се да сва врата унутар куће буду затворена;
- ✓ обезбедите **резерве воде** и држите породицу на окупу;
- ✓ уз себе имајте **батеријску лампу**, у случају да дође до престанка снабдевања електричном енергијом.

Уколико њриметише да се њожар шири њрема вашој кући:

- ✓ запаљиве материје које се налазе у близини куће пребаците у затворена и заштићена места;
- ✓ **затворите доводе** гаса или горива који се налазе у близини објекта;
- ✓ обезбедите пролаз ватрогасним возилима;
- ✓ уколико је видљивост смањена, укључите светла унутра или напољу.

Не паничите! Паника погоршава ситуацију!

Шта чиниши када се њожар угаси?

- ✓ Изађите из куће и угасите преостале тачке пожара у близини ако их има;
- ✓ обезбедите дежурства све док постоје и најмања жаришта, због могућности поновне појаве пожара.

Ушамшише!

Надлежне службе савешују да се евакуација сprovede само у крајњој нужди у њравцима који нису ујрожени њожаром и димом, њрема њиховим ујушсивима.

Неугашена цигарета је најчешћи узрочник шумских пожара! Никада немојте бацати опушке из возила у покрету. Када сте у природи опушке цигарета увек угасите и одложите на адекватно место како не би загађивали животну средину.

ПОПЛАВЕ

Поплава подразумева подизање нивоа водостаја изнад граница обале и њено неконтролисано ширење у зависности од карактеристика терена. Тако се, на пример, поплаве у равничарским крајевима развијају споро, чак и по неколико дана, док се бујичне поплаве развијају брзо, често и без икаквих видљивих назнака. Поплаве могу имати веома штетне последице по живот и здравље људи, материјална и културна добра и животну средину. Такође, поплаве могу настати и услед пуцања и преливања бране што узрокује поплаве сличне бујичним, али са много катастрофалнијим размерама.

Како сиречиии иоилаве у ризичним обласиима?

- ✓ Будите одговорни! Не бацајте отпад у реке, потоке и канале;
- ✓ Уколико приметите отпад у речном кориту, пријавите надлежној комуналној служби;
- ✓ у градовима са обилним падавинама, немојте прекривати шахтове за одвод атмосферских вода;
- ✓ информишите се који је сигнал за опасност;
- ✓ не преграђујте водотокове како би правили акумулацију воде у летњем периоду.

Како се ионашаии шокот иоилаве?

- ✓ Пратите информације које добијате путем радија и телевизије;
- ✓ уколико постоји ризик од бујичне поплаве, одмах пређите на више спратове куће;
- ✓ држите се подаље од електричних каблова;
- ✓ избегавајте области које могу постати клизишта или одрони;
- ✓ немојте ометати спасилачке екипе приликом обављања дужности.

Како се ионашаии у случају да мораише да се евакуишеише?

- ✓ Припремите и понесите са собом ранац или торбу са личним документима и основним стварима попут батеријске лампе, кабанице за кишу, пиштаљке, дубоке обуће (нпр. гумене чизме) и топле одеће, као и флаше са пијаћом водом, транзистор са резервним батеријама, канап и слично;
- ✓ сарађујте са спасилачким екипама;
- ✓ ако живите низводно од брана информишите се колико времена вам је потребно да се склоните и која је сигурна граница за склањање у случају њеног рушења;
- ✓ преко средстава јавног информисања пратите стање и упозорења о могућој поплави;
- ✓ немојте ходати кроз воду која се креће. Вода која је дубога и 15 цм може узроковати пад;
- ✓ уколико морате да прођете кроз воду, прођите тамо где се она не помера и користите штап како бисте проверили дубину и чврстину тла под водом;
- ✓ немојте улазити возилом у поплављено подручје. Уколико Вас вода опколи, напустите возило и уколико сте у могућности безбедно пређите на више тло;
- ✓ немојте прелазити брзаке и потоке пешке нити колима;
- ✓ евакуишите домаће животиње, а уколико то не можете, ослободите их из објекта у којима су смештени.

Немојте додиривати електричну опрему уколико стојите у води!

Уколико имате времена, пожељно је да:

- ✓ обезбедите свој дом: уколико сте у могућности припремите џакове са песком које у случају наилаaska поплаве можете ставити на улаз и затворите сва места на кући кроз које вода може ући;
- ✓ искључите струју на главном прекидачу;
- ✓ искључите све електричне уређаје.

Како се понашати након поплава?

- ✓ Пратите обавештења на вестима о водоснабдевању и безбедности пијаће воде;
- ✓ избегавајте плавну воду, она може бити загађена муљем, бензином или фекалијама али такође може бити под струјним напоном од подземних каблова;
- ✓ избегавајте воду која је и даље у покрету;
- ✓ обратите пажњу на области са којих се вода повукла, путеви могу бити оштећени и опасни;
- ✓ вратите се у своје домове тек након што надлежне службе прогласе да је то безбедно;
- ✓ немојте употребљавати електричне апарате пре провере;
- ✓ очистите и дезинфикујте све површине;
- ✓ држите се подале од зграда које су окружене плавним водама;
- ✓ будите пажљиви при улажењу у зграду или кућу, због скривених оштећења која су могла настати;
- ✓ оштећене септичке јаме и друге канализационе системе оспособите што је раније могуће, како не би довели до здравственог ризика;
- ✓ све што је било у контакту са водом потребно је дезинфиковати. Муљ који остаје после плавне воде може садржати канализационе отпатке и хемикалије;
- ✓ уколико приметите угинуле животиње обавестите надлежне службе о њиховој локацији на број **193** или **1985**.

Упамтите! Чак и када се плавна вода повуче, опасност још увек постоји.

ЗЕМЉОТРЕС

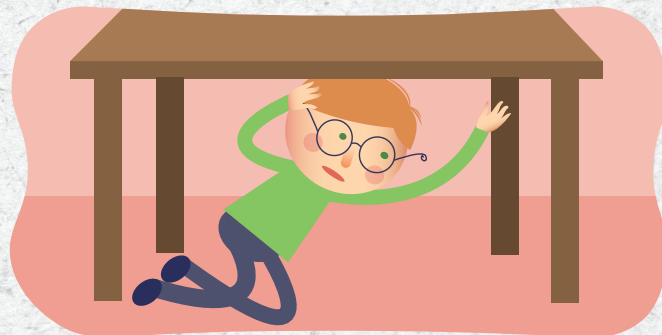
Земљотрес представља елементарну непогоду која се често изједначава са самом појавом подрхтавања тла услед ослобађања велике количине енергије, а наука која се бави проучавањем земљотреса назива се сеизмологија. Земљотреси, односно трусови, припадају групи геофизичких и литосферских катастрофа и иако су честа појава, већина је слабијег интензитета. Интензитет земљотреса се изражава Меркалијевом скалом од 12 степени, док се магнитуда, односно количина ослобођене енергије у хипоцентру (жаришту), изражава Рихтеровом скалом.

Како се понашати за време земљотреса?

Уколико се у шренушћу земљотреса налазиш у кући:

- ✓ **нађите заклон** на безбедним местима у кући као што су довратници, носећи зидови, место испод стола или чврстог намештаја и останите тамо све док траје потрес;
- ✓ покријте своје лице и главу рукама и склоните се у угао унутрашњих зидова посторије;
- ✓ обавезно се удаљите од стакла, прозора, спољних зидова и врата, или било чега што може да падне на вас, попут лустера и полица;
- ✓ уколико сте у кревету, спустите се поред кревета и заштитите главу;
- ✓ **останите у кући** док потрес не престане и не буде безбедно да изађете. Уколико сте у приземној згради, изађите на отворен простор али водите рачуна да сте на безбедној удаљености од зграде;
- ✓ док траје земљотрес **немојте користити степениште и лифтове**;
- ✓ **не излазите на терасу** или балкон;
- ✓ уколико сте у јавном објекту (као што су школа, тржни центар, продавница...), **останите смирени** и држите се даље од масе људи која се у паници креће ка излазима;
- ✓ будите свесни да се могу укључити аларми (противпожарни и други) као и да може доћи до нестанка струје;
- ✓ у резерви имајте батеријску лампу као и транзисторски пријемник са резервним батеријама;
- ✓ **искључите све изворе електричне енергије**, гаса и воде;
- ✓ уколико дође до појаве пожара, покушајте да га угасите (ако знате извор) и позовите ватрогасце;
- ✓ уколико постоји потреба и могућност, придружите се тимовима за спасавање из рушевина и укључите се у потрагу и пружање помоћи настрадалима под рушевинама.

Не паничите!

Не покушавајте да бежите!

**Спустите се на под,
склупчајте се и заштитите
главу.**

Уколико се у шренушћу земљотреса налазишће на ошвореном:

- ✓ немојте стајати близу уличне расвете, електричних каблова, грађевина или зграда;
- ✓ уколико се налазите на улици, водите рачуна о објектима који могу пасти на Вас као што су димњаци, црепови, сломљено стакло са прозора и сл.;
- ✓ заштитите главу рукама или ташном;

Уколико се у шренушћу земљотреса налазишће у возилу у њокрешћу:

- ✓ уколико Вам безбедност саобраћаја дозвољава, зауставите своје возило;
- ✓ избегавајте заустављање у близини зграда, дрвећа, надвожњака или електричних каблова;
- ✓ када потрес престане, наставите опрезно и избегавајте путеве, мостове или рампе које су можда оштећене.

Уколико се у шренушћу земљотреса налазишће њод рушевинама:

- ✗ не палите шибицу!
- ✗ не крећите се;
- ✗ прекријте уста марамицом или тканином;
- ✗ ударајте о цев или зид како би спасилачки тимови могли да Вас пронађу. Уколико имате пиштаљку, искористите је;
- ✗ вичите само ако је то последња опција, јер викање може изазвати удисање опасно велике количине прашине.

Неки земљотреси су само почетни потреси, будите свесни да убрзо може уследити следећи, јачи потрес!

Како се понашати након првог удара земљотреса?

- **Будите спремни за додатне потресе!**
- Ако је објекат оштећен, због могућности настанка јачег земљотреса, напустите га смирено и без панике;
- помозите и дајте предност **осетљивим категоријама** – мајкама са децом, старима, болеснима, особама са инвалидитетом итд.;
- уколико се налазите у оштећеном објекту и осећате мирис гаса или видите покидане каблове, немојте палити свеће или шибице због опасности од експлозија и пожара;
- проверите да ли је неко повређен;
- не померајте озбиљно повређене особе;
- **пратите упутства надлежних органа;**
- користите телефон само у случају нужде како се телефонске линије не би оптеретиле;
- не користите аутомобиле како не бисте ометали спасилачке екипе у обављању својих дужности;
- избегавајте улазак у кућу поготово уколико постоје оштећења, уколико осетите мирис гаса или видите оштећене каблове.

На полицама изнад кревета немојте држати ништа што у случају земљотреса може пасти на Вас.

КЛИЗИШТА И ОДРОНИ

Клизишта представљају један вид ерозије земљишта, односно кретања стеновите и растресите масе по њеној површини услед дејства гравитације. Клизишта се активирају и равијају брзо, а као последица обилних падавина, земљотреса, јаких зима и отапања снега, пожара, подземних вода и слично. Такође, могу настати и као последица немарног понашања људи према земљишту, нарочито у планинским условима, кањонима или у близини обала, услед модификације терена, односно неадекватне експлоатације земљишта.

Србија је подручје које је угрожено клизиштима и одронима, чак 30% наше територије је подложно овој елементарној непогоди. Како би се умањиле штете, важно је упознати се са адекватним начином реаговања.

Уколико живиш у области које је подложно клизишима и одронима:

- ✓ обратите пажњу на чудне звукове који могу бити показатељи покретања клизишта или одрона као што су ломљење дрвећа и слично;
- ✓ уколико сте у близини потока или канала, будите на опрезу због повећања или смањења протока воде или замућења воде;
- ✓ размотрите могућност напуштања угроженог места под условом да то можете безбедно учинити;
- ✓ останите будни и на опрезу и такође слушајте упозорења са радија и телевизије о могућим јаким кишама.

Шта радиш након клизишта?

- ✓ Држите се подале од области која је погођена клизиштем;
- ✓ пратите информације које добијате путем радија и телевизијских вести;
- ✓ обратите пажњу, услед клизишта и одрона могућа је појава поплава;
- ✓ помозите комшијама којима је помоћ потребна, а предност дајте трудницама, деци, старијима и људима са посебним потребама;
- ✓ уколико приметите покидане електричне водове или оштећене путеве, пријавите локалним властима;
- ✓ пријавите оштећења на темељу куће, димњацима, крововима и слично;
- ✓ поново засадите дрвеће у најкраћем року, ерозија може довести до нарушавања земљаног прекривача и стварања нових клизишта у будућности.

Вожња током јаким киша је опасна, будите веома опрезни и обратите пажњу на оштећене путеве, блато, пало камење и друге показатеље.

Садња биљних култура са дубоким кореном може знатно смањити ризик од настанка клизишта.

Уколико приметите опасност од клизишта:

- ✓ обавестите надлежну службу позивом на број 193 или 1985;
- ✓ обавестите комшије које могу бити погођене овом опасношћу;
- ✓ удаљите се из зоне клизишта, јер је то најбоља заштита.

ЕКСТРЕМНИ ВРЕМЕНСКИ УСЛОВИ

Екстремна врућина – топлотни удар

Топлотни удар представља једну од најтежих компликација термичког стреса. До овог стања долази у условима повишене спољне температуре и високог процента влажности ваздуха, као и због пренапорног рада. Услед интензивног излагања организма топлоти, долази до наглог пораста телесне температуре, преко 41° С, у кратком временском периоду (10 до 15 минута). Иако је топлотни удар веома сличан сунчаници, разлика је у томе што топлотни удар не мора настати као последица директног излагања сунцу.

Како преиознаши симишоме шойлошної удара?

- ✓ Висока телесна температура – изнад 40° С;
- ✓ сува и врућа кожа;
- ✓ отежано дисање;
- ✓ тахикардија - убрзан рад срца (160-180 откуцаја у минути);
- ✓ низак крвни притисак;
- ✓ вртоглавица, главобоља, умор;
- ✓ мучнина и повраћање, грчеви, несигуран ход;
- ✓ губитак свести;
- ✓ одсуство знојења.

Уколико преиознаше симишоме шойлошної удара шойребно је да:

- ✓ одведете особу у расхлађену просторију или хлад;
- ✓ уклоните јој сувишну одећу;
- ✓ расхладите је умивањем хладном водом и излагањем свежем ваздуху;
- ✓ уколико је особа у свесном стању дајте јој да пије течност, искључиво напитке без кофеина и алкохола.

Како предупредити топлотни удар?

- ✓ Носите одећу која је адекватна за те временске услове као што су светла тканина и природни материјали;
- ✓ унесите довољно течности у организам;
- ✓ редовно се расхлађујте.

Екстремна хладноћа – снежне олује и смрзавање

Јаке снежне падавине, екстремна хладноћа и дуготрајно излагање ниским температурама могу изазвати хипотермију код појединца али и знатно утицати на функционисање заједнице и довести до прекида снабдевања електричном енергијом и водом, прекида саобраћаја, поплава и сл.

Опшња ујујсјва

- ✓ обезбедите довољне количине огрева и намирница;
- ✓ припремите транзисторе са резервним батеријама уколико дође до прекида електричне енергије;
- ✓ останите у топлој кући што је дуже могуће;
- ✓ не пуштајте децу напоље без надзора;
- ✓ носите одећу прикладну за ове временске услове.

Како се йонашаји за време снежне олује?

- ✓ Пратите радио или ТВ пријемнике како бисте били упознати са тренутним временским условима и најновијим информацијама;
- ✓ Штедите гориво и огрев;

ОПРЕЗ!

- ✓ У областима у којима се ствара поледица обратите посебну пажњу при вожњи! Унапред се информишите о стању на путевима и обавезно обезбедите зимску опрему укључујући и ланце који спречавају проклизавање;
- ✓ Уколико пешачите побрините се да имате одговарајућу обућу и будите пажљиви како бисте избегли повреде на клизавим путевима;
- ✓ Редовно чистите тротоаре од снега и леда испред Ваших кућа или пословних објеката и уклањајте леденице и снег са кровова и тераса.

Како се понашати за време снежне олује уколико се зашкелнеће напољу?

- ✓ Склоните се на безбедно место и не излажите се снежној олуји;
- ✓ заштитите осетљиве делове тела као што су лице и екстремитети;
- ✓ нека Вам одећа буде сува;
- ✓ обратите пажњу на појаву промрзлина;
- ✓ уколико је неопходно да возите, користите ланце, путујте преко дана и обавестите родбину или пријатеље о планираној путањи кретања;
- ✓ избегавајте високе конструкције, високо дрвеће, ограде, телефонске каблове и електричне водове.

Уколико код особе приметите знаке хипотермије ишребно је да:

- ✓ одведете особу на топло место;
- ✓ скинете јој одећу, а затим обучете суву и цело тело увијете у ћебе;
- ✓ угрејете прво централни део тела;
- ✓ дате јој да пије топле напитке;
- ✓ пружите јој прву помоћ;
- ✓ у што краћем року организујете превоз до медицинске установе.

ЗНАЦИ ХИПОТЕРМИЈЕ (смрзавања):

Дрхтање, исцрпљеност, поспаност, губитак памћења, дезоријентисаност и отежан говор.

Олује и удари грома

Опасност за време олуја прети од веома јаких ветрова, јаких и обилних падавина, удара грома и могућег града.

Уколико се за време јаке олује налазиш у затвореном простору иошребно је да:

- ✓ обезбедите све објекте који могу да одлете услед јаког ветра или обилне кише и изазову материјалну штету или повреду грађане;
- ✓ обезбедите прозоре и спољна врата и затворите сва унутрашња врата;
- ✓ избегавајте контакт са кухињским и купатилским славинама, радијаторима и другим металним предметима, будући да су добри проводници.

Уколико се за време јаке олује налазиш на отвореном:

- ✗ склоните се од било каквих високих структура (јарбола, стубова, торњева) и имајте у виду да је сигурно растојање једнако висини структуре;
- ✗ избегавајте високе конструкције, високо дрвеће, ограде, телефонске каблове и електричне водове;
- ✗ покушајте да пронађете заклон у згради или у аутомобилу, а ако то није могуће, седите на земљу;
- ✗ избегните стајање у близини зграда или аутомобила у које не можете да уђете као у заклон;
- ✗ уколико сте у шуми, заштитите се испод грана ниског дрвећа – никада немојте стајати испод високог дрвећа на отвореном простору;
- ✗ избегавајте границу између шуме и отвореног простора, радије уђите у шуму;
- ✗ избегавајте отворена поља, врхове брда и планина, обале или друга влажна места;
- ✗ не прелазите преко воде, не пливајте;
- ✗ немојте држати кишобран или друге металне проводне предмете у рукама као што су штапови за голф, штапови за пецање и слично;
- ✗ избегавајте да будете у близини металних објеката, бицикала, опреме за камповање и слично;
- ✗ немојте стајати усправно, чучните или се макар сагните, не додирујући земљу рукама, а ако сте у групи држите растојање од 5 метара између себе.

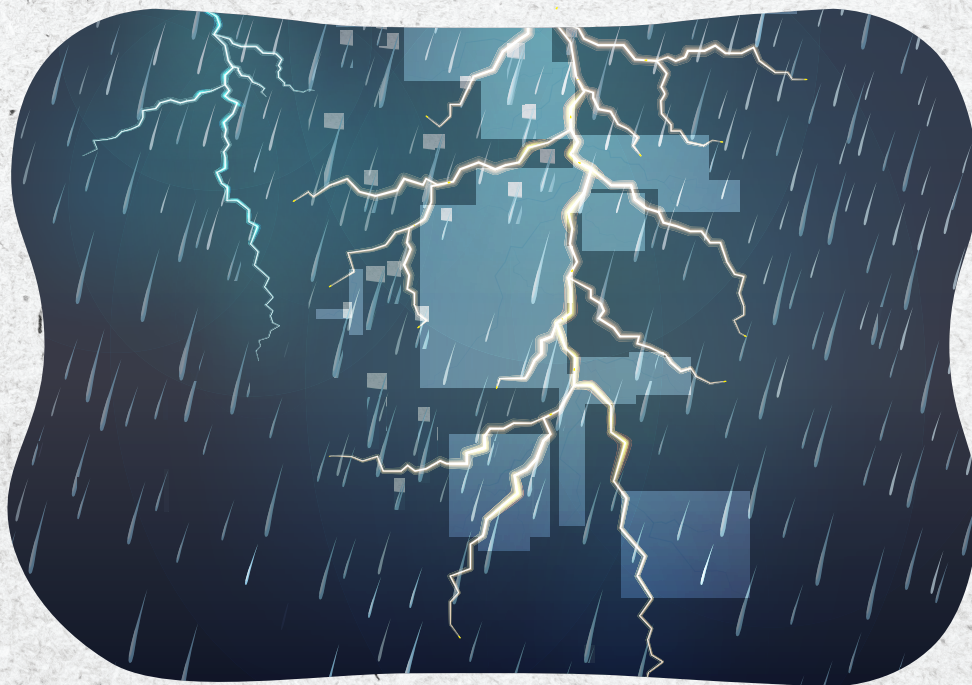
Уколико се за време јаке олује нађеш у аутомобилу:

- ✓ зауставите аутомобил поред пута даље од електроводова и дрвећа које може пасти на аутомобил;
- ✓ останите у аутомобилу и упалите позициона светла док не прође олуја;
- ✓ затворите прозоре и не додирујте металне предмете у аутомобилу;
- ✓ избегавајте поплављене путеве.

Како процениши удаљеноси олује?

- израчунајте време између севања и грома у секундама;
- израчунато време поделите са три, како бисте израчунали удаљеност олује у километрима.

Ова удаљеност је индикативна јер се олује могу појавити веома брзо изнад ваше области. Предузмите све што је неопходно пре него што олуја захвати ваше подручје. Упамтите, сва поменута правила повећања сигурности могу само умањити ризик од потенцијалне штете и губитака. Атмосферска пражњења су опасна, непредвидљива и сигурност никада није апсолутно загарантована.

Бројеви хитних служби

ПОЛИЦИЈА 192

ВАТРОГАСЦИ 193

ХИТНА ПОМОЋ 194

**ЦЕНТАР ЗА
ОБАВЕШТАВАЊЕ И
УЗБУЊИВАЊЕ 1985**

**ЕВРОПСКИ БРОЈ ЗА
ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ 112**